

Rapporten All-Archeo bv 1714

Archeologienota

Boortmeerbeek – Wespelaarsebaan

Natasja Reyms en Jordi Bruggeman

Bornem
2023

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018
Auteurs: Natasja Reynolds en Jordi Bruggeman

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
[D/2023/12.807/111](#)

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	9
2.4	Assessmentrapport	9
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	9
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	16
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	20
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	22
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	23
3	Samenvatting.....	25
4	Bibliografie	26
4.1	Publicaties	26
4.2	Websites	26
5	Bijlagen	27
5.1	Archeologische periodes	27

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroerendergoed.be>

² <https://geo.onroerendergoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2023D171

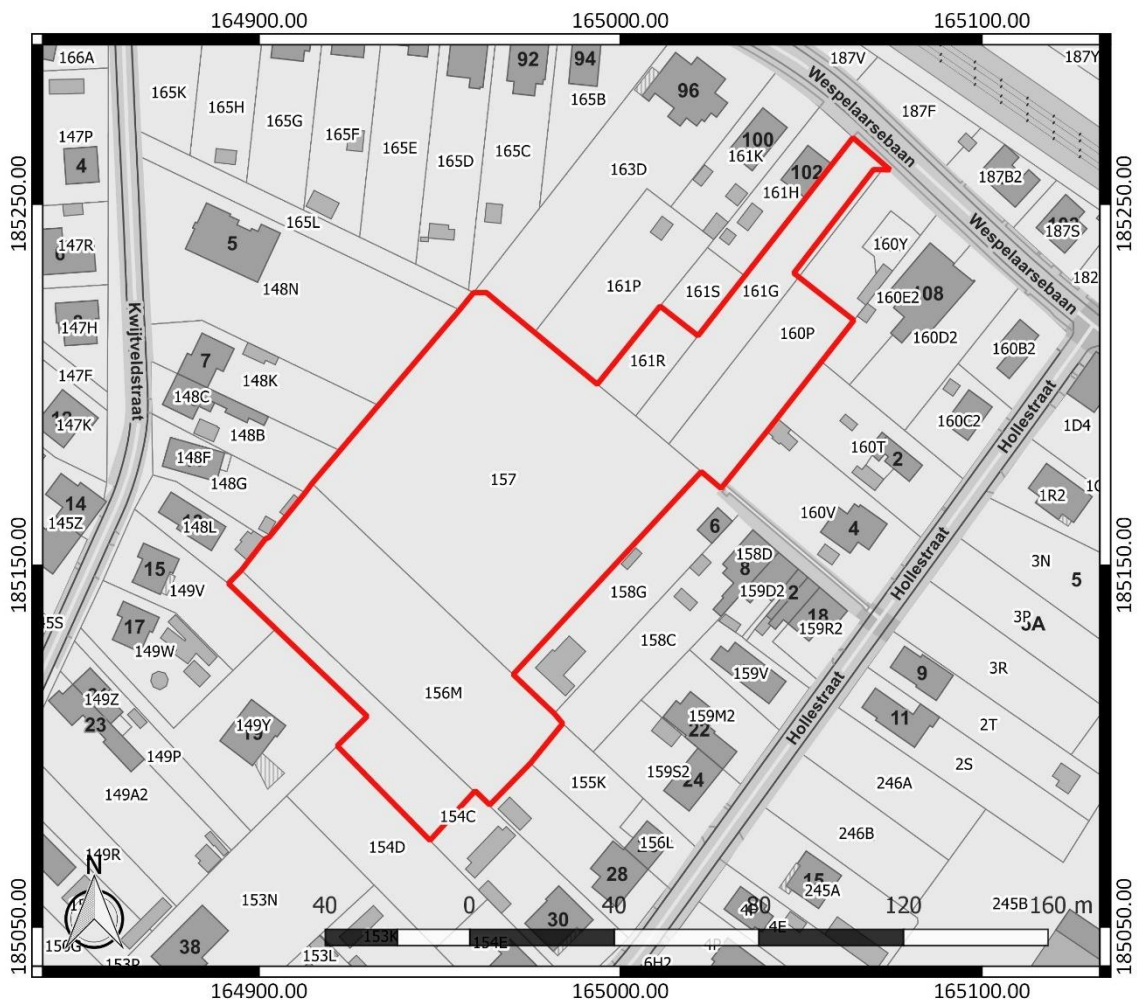
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Vlaams-Brabant, Boortmeerbeek, Wespelaarsebaan-Kwijtveldstraat, Kruisveld

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 164891.52, 185032.87
- 165088.21, 185268.44

Kadastraal plan:

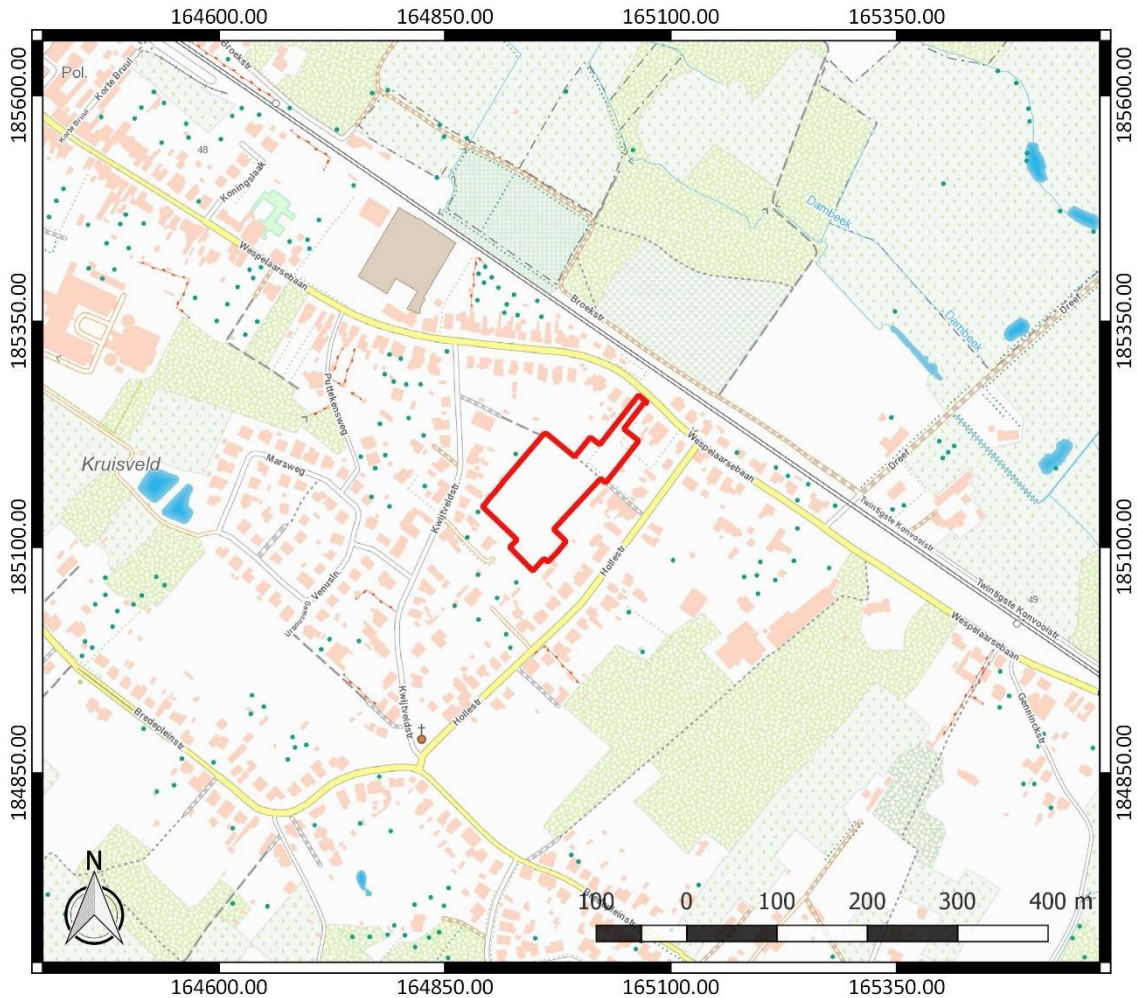

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Boortmeerbeek, Afdeling 1, sectie E, nummers 154C, 156M, 157, 160P, 161G en 161R

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 12.280 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 26/04/2023 – 28/04/2023

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Voor een deel van het onderzoeksgebied werd in het verleden reeds een archeologienota opgemaakt (ID 5274).³ De huidige archeologienota is hier grotendeels op gebaseerd. Relevante tekst werd overgenomen.

³ Bruggeman/Ferket 2017

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

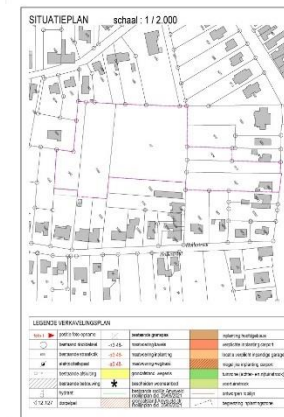
Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit 13 loten voor eengezinswoningen en de aanleg van wegenis. Nutsleidingen worden aangelegd langs de wegenis. Er is sprake van de aanleg van buffergrachten en een wadi. De aanleg van woningen, wegenis en omgevingsaanleg betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De verstoringdiepte van de nieuwe riolering zal wellicht eerder 1,5 tot 2,2 m diep zijn. De woningen mogen onderkelderde worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoringdiepte. De exacte funderingsdiepte en -techniek van de geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, ligt in het kader van de verkaveling nog niet vast.

Figuur 3: Ontwerpplan

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1745-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ten zuidoosten van het historische centrum van Boortmeerbeek, tussen de Wespelaarsebaan in het noorden, de Hollestraat in het zuidoosten en de Kwijtveldstraat in het westen (Figuur 4). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Dijlebekken. Ten noorden stromen de Dambeek en de Leibeek. In de omgeving bevinden zich verder nog verschillende naamloze waterlopen. Ten westen stroomt ook nog de Weesbeek (Figuur 6).

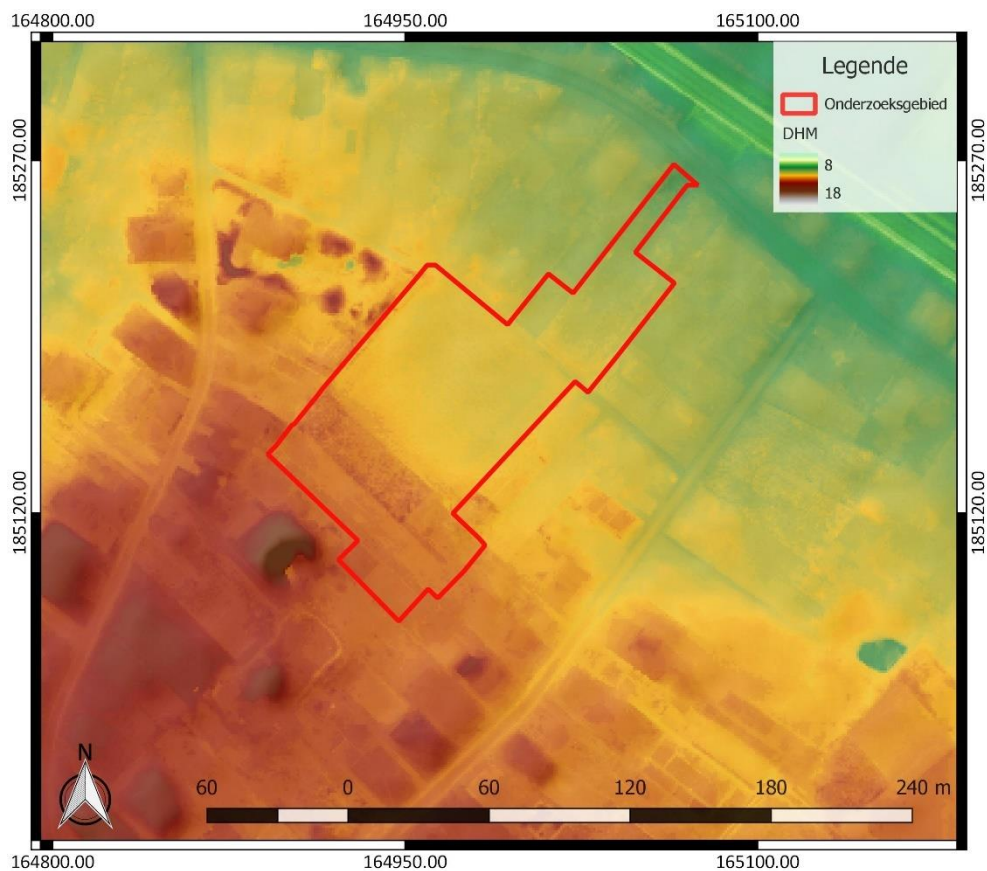
De streek wordt gekarakteriseerd door een steilrand op de as Peutie-Melsbroek-Nederokkerzeel-Herent. Boortmeerbeek ligt ten noorden van deze steilrand, die de overgang vormt tussen het zand- en het zandleemgebied enerzijds en het leemgebied anderzijds.⁴ Ter hoogte van Keerbergen bevinden zich duincomplexen, die zich plaatselijk verheffen tot 14 m. In de nabijheid van beekvalleien ligt het reliëf laag. Het gebied heeft een dicht net van waterlopen, beken, grachten en greppels.⁵

⁴ Bogemans/Van Molle 2007, 4

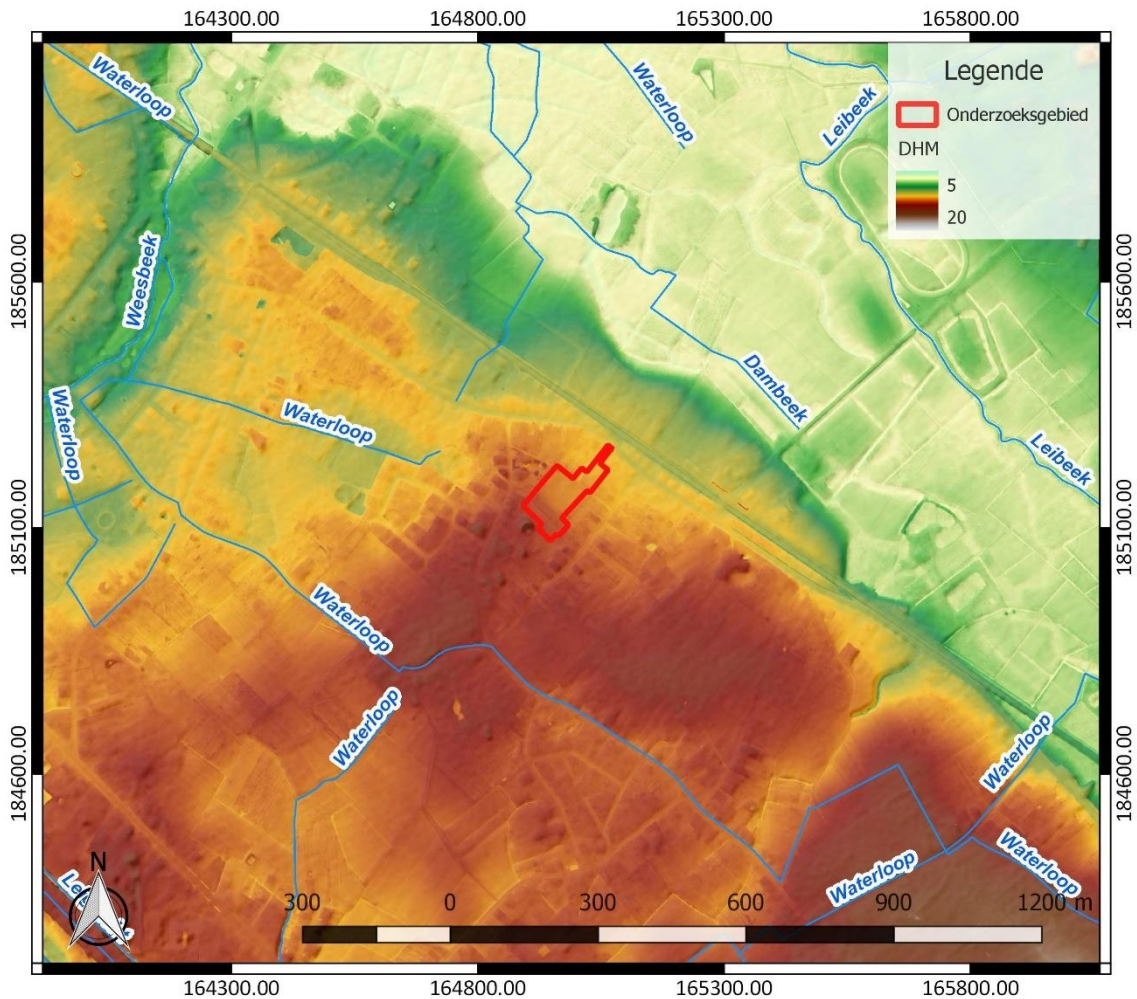
⁵ Baeyens 1962, 10

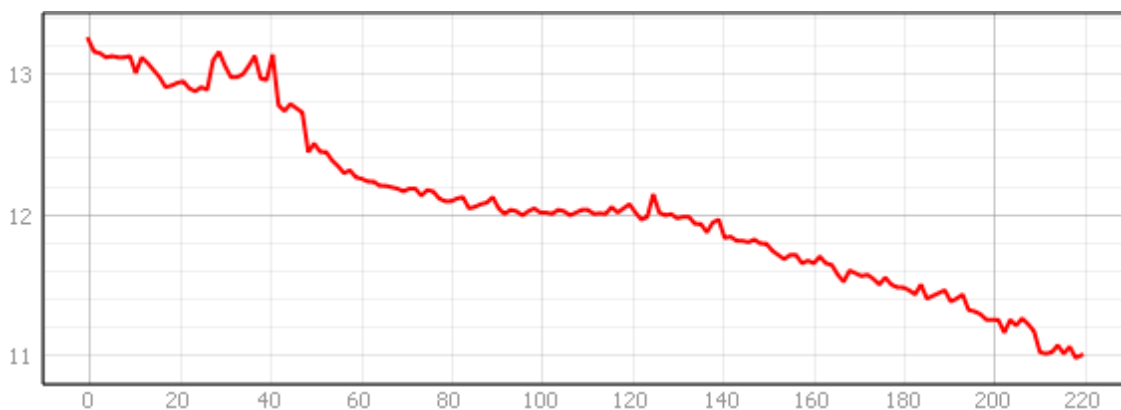
Figuur 4: Luchtfoto van 2022 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 5: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

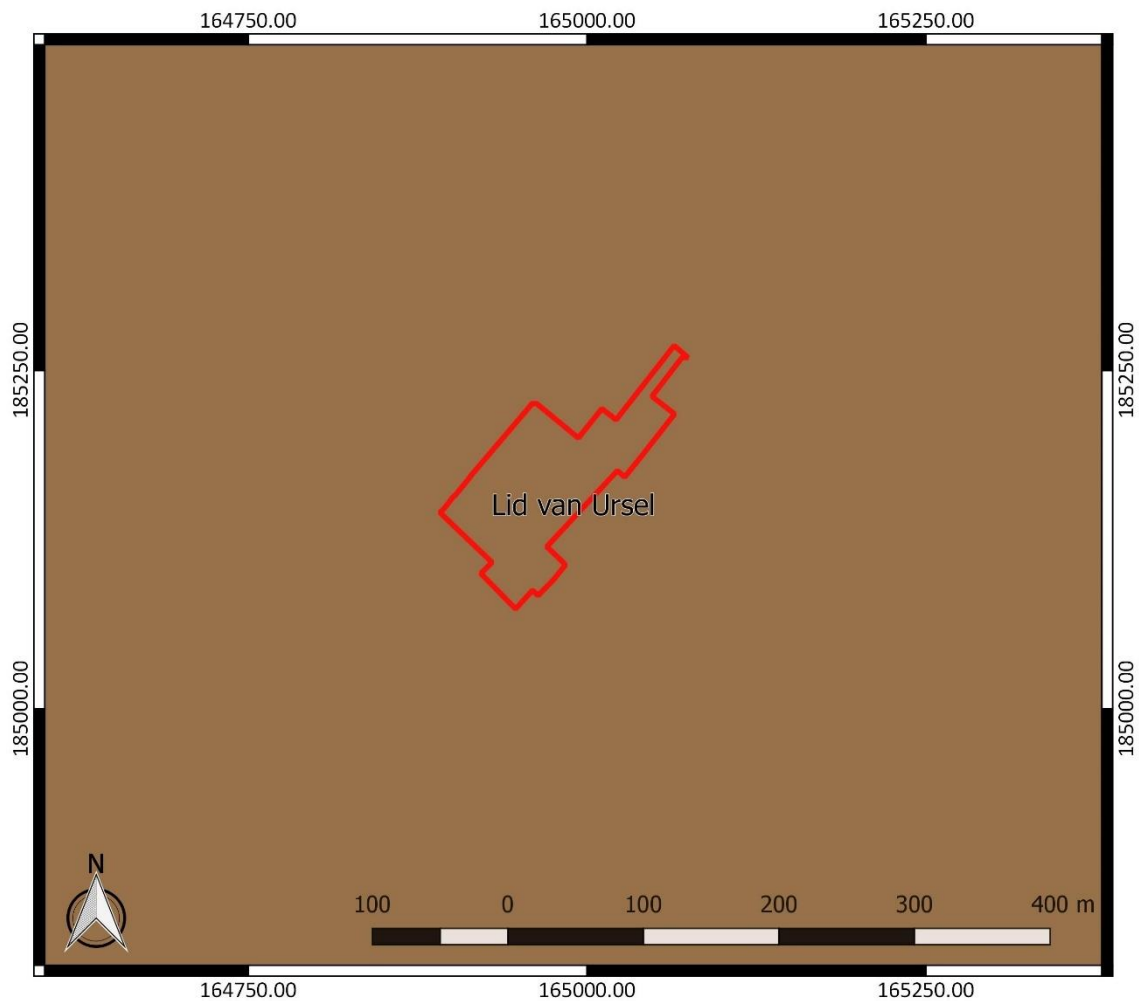

Figuur 6: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 7: Hoogteverloop van zuidzuidwest naar noordnoordoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied is te situeren op een hoger gelegen terrein langs de vallei van de Leibeek en de Dambeek (Figuur 5), op een hoogte van 10,8 tot 13,2 m TAW (Figuur 7). Het terrein helt af naar het noordoosten toe, richting de Dambeek en de Leibeek.

Figuur 8: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond (Figuur 8) bestaat uit het Lid van Ursel. Het bestaat uit grijsblauwe tot blauwe klei.⁶

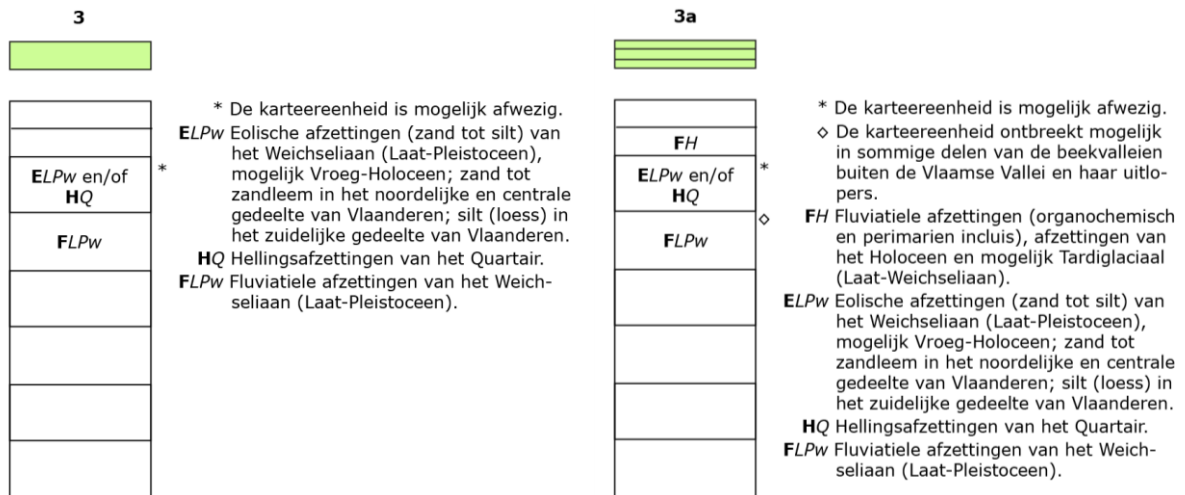
De quartairgeologische kaart (Figuur 9) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich oudere fluviaatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn er ook jongere fluviaatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk van het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) aanwezig, boven de eerder genoemde afzettingen. Ze zijn gearceerd aangegeven op de kaart. Het betreft de vallei van de Leibeek.⁷

⁶ www.geopunt.be/kaart

⁷ www.geopunt.be/kaart

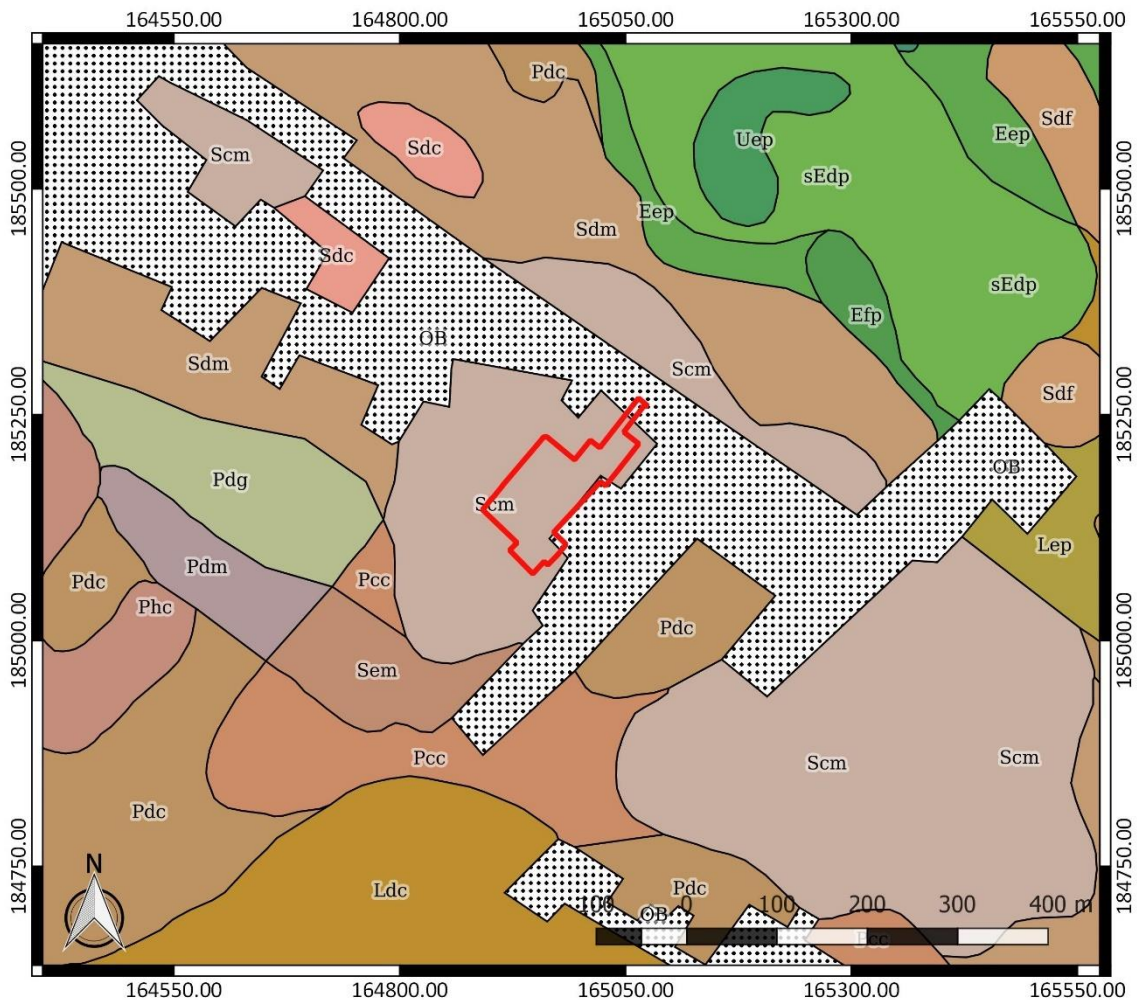
Figuur 9: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 10: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 11) geeft aan dat binnen het onderzoeksgebied een matig droge lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Scm) te verwachten is. Het uiterste noordoosten van het terrein valt in een bebouwde zone (OB). Ten zuidoosten van het terrein is volgens de bodemkaart een matig natte en ten zuiden en ten zuidwesten een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (respectievelijk Pdc en Pcc) te vinden. In het zuidwesten en het westen wordt ook nog een natte en een matig natte lemig

zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Sem en Sdm) aangegeven, net als een matig natte licht zandleembodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont (Pdg).

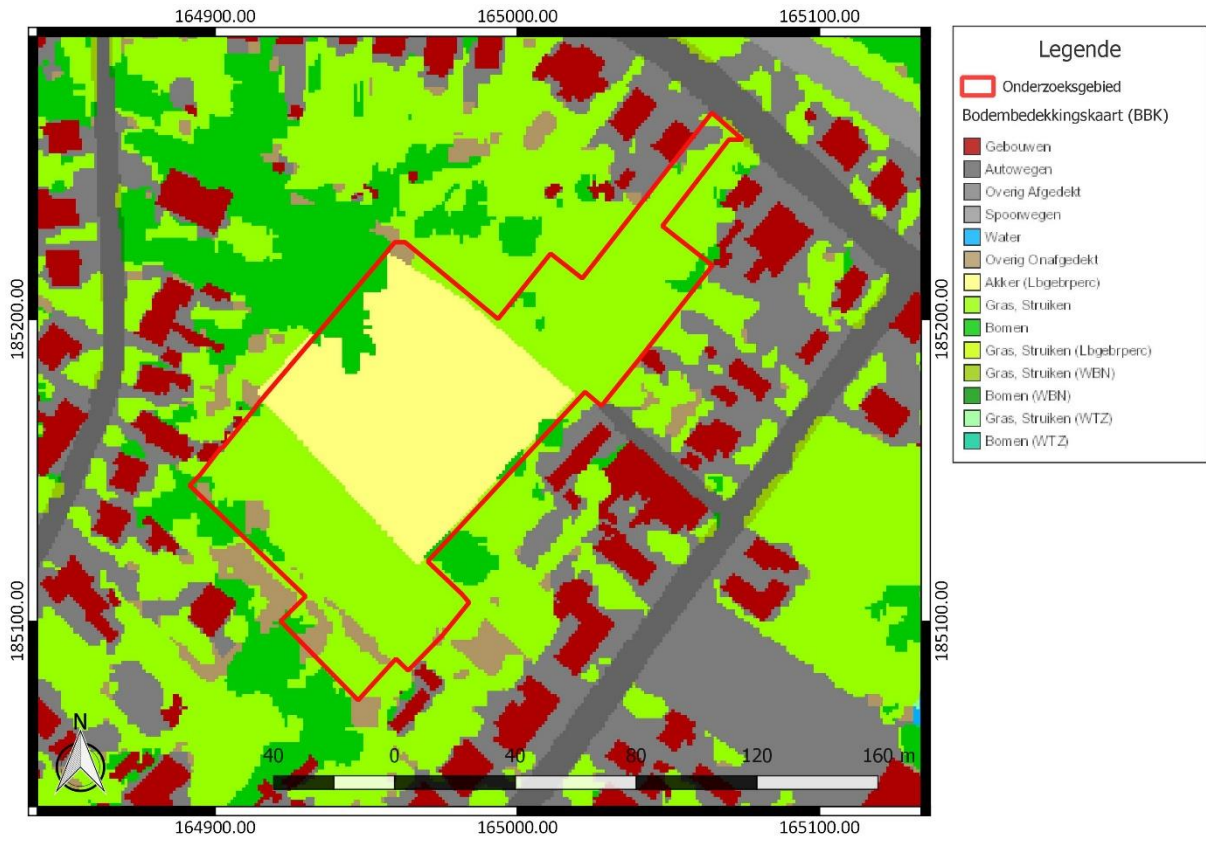

Figuur 11: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

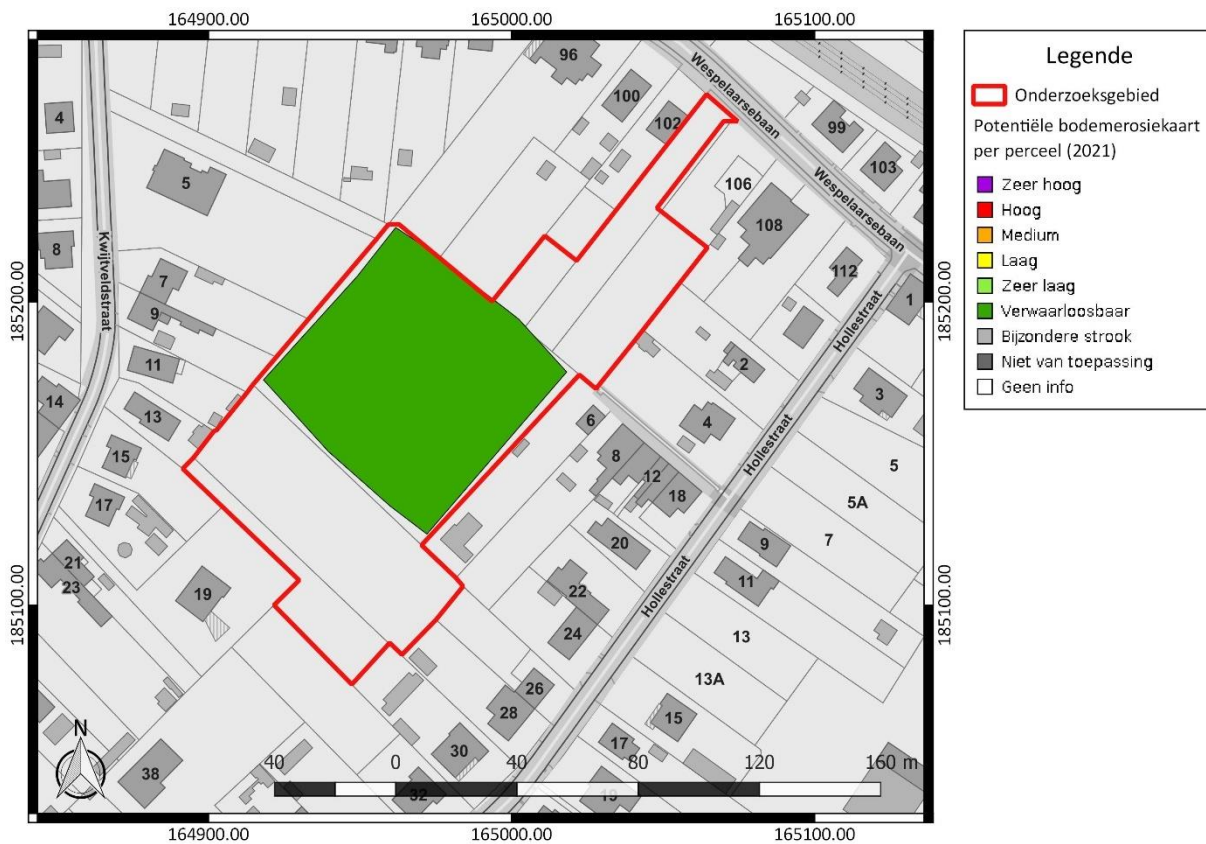
De aanwezigheid van een dikke antropogene humus A horizont wijst mogelijk op een goed bewaard bodemarchief. Dergelijke bodems kunnen relatief dik zijn en bijgevolg een conserverende werking hebben voor het onderliggende bodemarchief, dat bij ondiepe ingrepen en landbouwvoering niet meer geraakt wordt.⁸

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskart gras, struiken, bomen, akkers, afgedekte en onafgedekte zones (Figuur 12) te zien. Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 4). Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied verwaarloosbaar.

⁸ Bastiaens 1994, 83-86; van Doesburg *et al.* 2007, 150

Figuur 12: Bodemgebruikskartaar met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 13: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De oudste vermelding van de plaatsnaam Boortmeerbeek als “Borde-Meerbeek” gaat terug tot 1290 en is een samenstelling van boord (rand), meer (mogelijk verwijzend naar veen) en beek (vloeiend water). De hertog van Brabant stelde Boortmeerbeek aan als schependom. De gemeente kende een woelige periode in de 16de eeuw, waarbij veel woningen vernield werden. Boortmeerbeek werd gevormd door een aantal kleine, vrije heerlijkheden. Adellijke geslachten zoals dat van Helrode en later dat van de Meerbeeks resideerden er.⁹ Het kanaal Leuven – Dijle, dat door Boortmeerbeek loopt, was een bepalende factor in de geschiedenis van de gemeente. De plannen van het kanaal gaan terug tot in 1686 toen het Leuvense stadsbestuur de opdracht gaf om een kanaal af te meten van Leuven naar Battel tot aan de samenvloeiing van de Zenne en de Dijle, waar het via de Rupel op de Schelde moest aansluiten. De realisatie liet echter op zich wachten tot tijdens het Oostenrijks bewind. In 1750 startten de werken aan het kanaal en in 1752 werd het kanaal onder water gezet. Het eerste schip arriveerde op 23 juli 1753 in Leuven.¹⁰ Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd er gevochten in de regio. Er was een Duitse stelling van Hofstade tot Wolvertem. In september 1914 werden de Duitse stellingen aangevallen door Belgische strijdkrachten.¹¹

Figuur 14: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

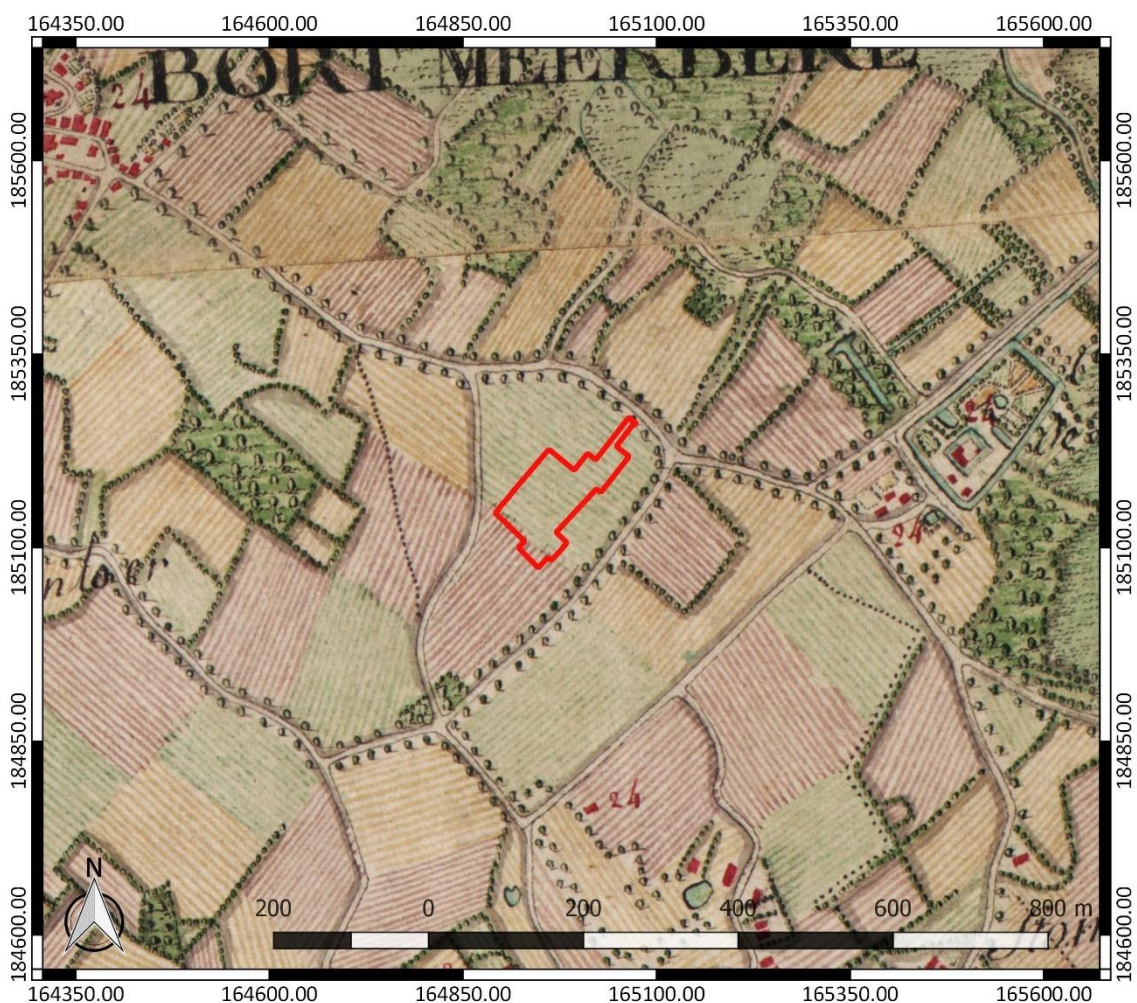
⁹ Vandeputte 2007, 187-188

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kanaal Leuven-Dijle [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/200544> (geraadpleegd op 28 april 2023).

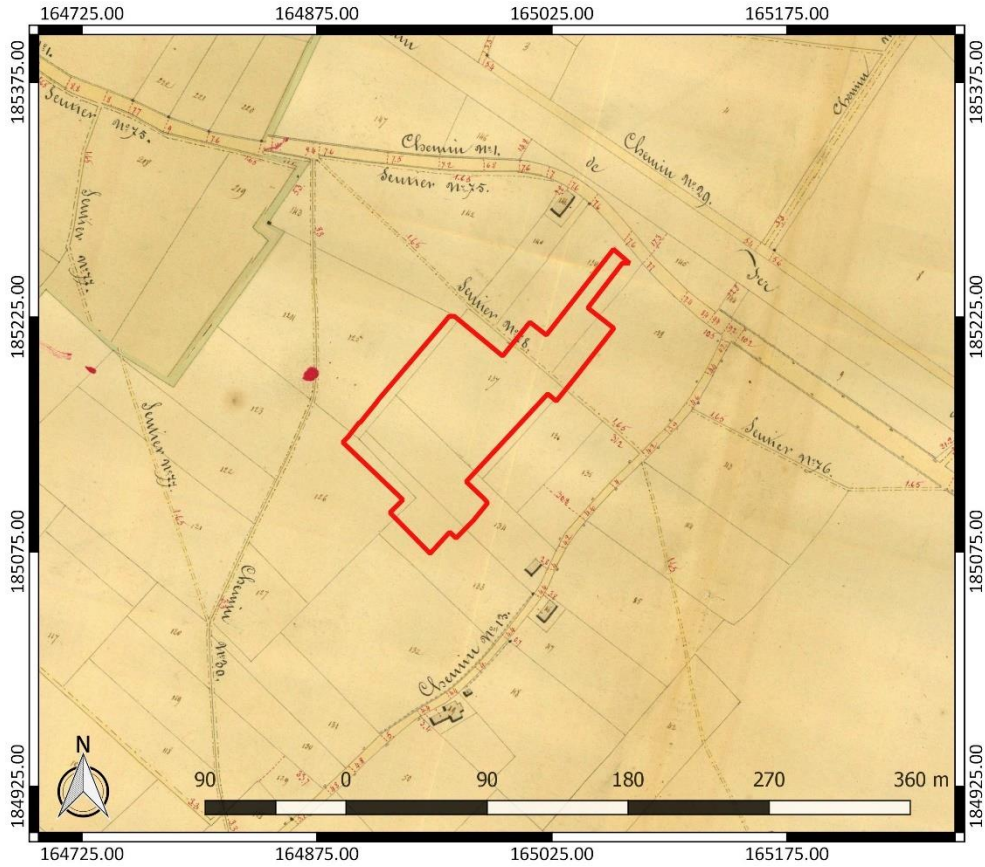
¹¹ Bakx *et al.* 2014, 31-32

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), zijn de wegen die overeenstemmen met de huidige Wespelaarsebaan, Hollestraat en Kwijtveldstraat reeds aanwezig (Figuur 14). Het terrein situeert zich ten zuidoosten van de historische dorpskern van Boortmeerbeek en ten noordwesten van het gehucht Laar. Het is aangeduid als akkerland.

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778) is eveneens te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 15). Verder sluit de situatie sterk aan bij het beeld op de Villaretkaart. Op de Atlas der Buurtwegen (1841, Figuur 16) en op de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) is geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland. Op een topografische kaart uit 1931-1950 (Figuur 18) is evenmin bebouwing op het terrein te zien. De bebouwing in de omgeving is wel uitgebreid langs de wegen.

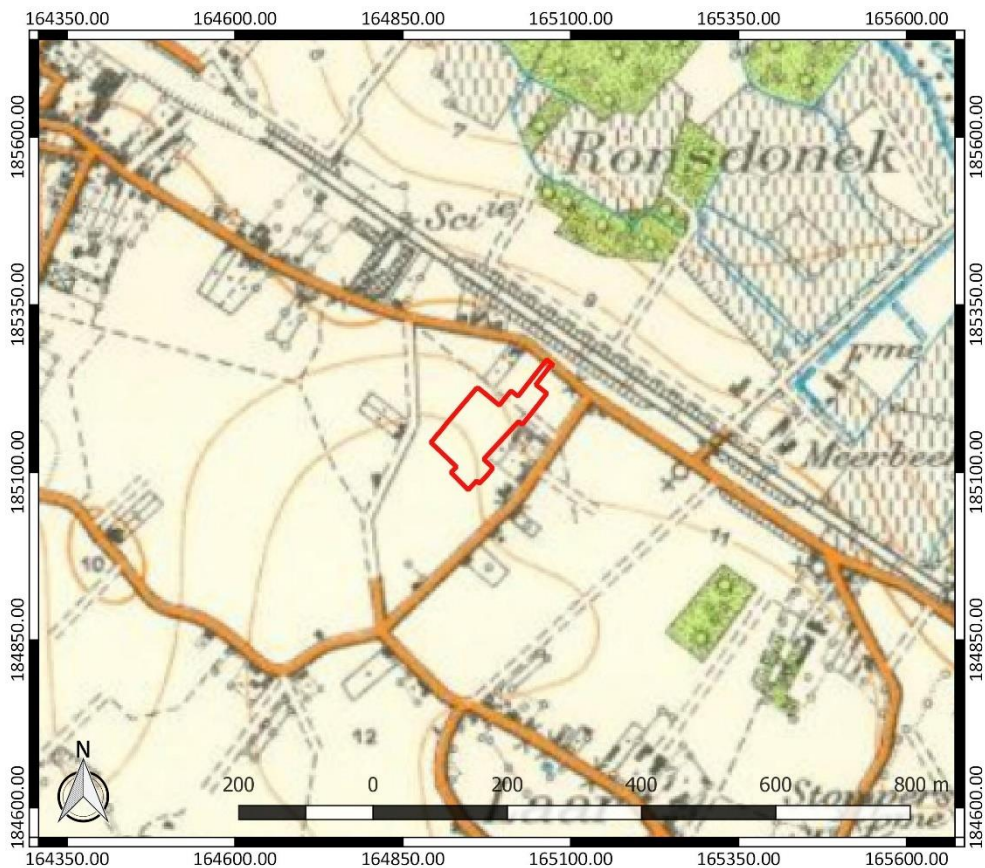
Figuur 15: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

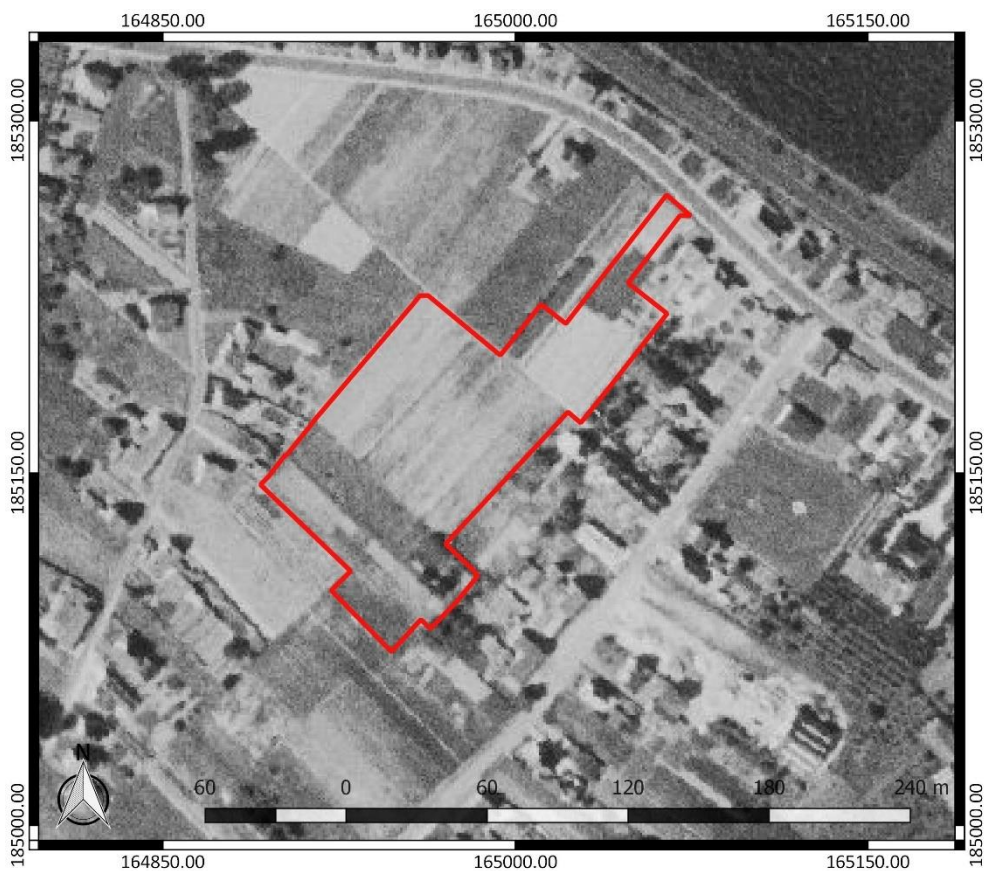
Figuur 16: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 17: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Topografische kaart uit 1931-1950 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 19: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 20: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 19) toont dat de bebouwing rond het onderzoeksgebied opnieuw uitgebreid is. Het grootste deel van het terrein is nog steeds in gebruik als akkerland. Ten noordoosten van het terrein is nu een woning te zien. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 20) toont een verdere uitbreiding van de bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied. We zien dat het noordoosten in gebruik is als akkerland. Dit beeld sluit aan bij het beeld dat we zien op een recente luchtfoto, maar vandaag de dag is het centrale deel van het terrein in gebruik als akkerland (Figuur 4).

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

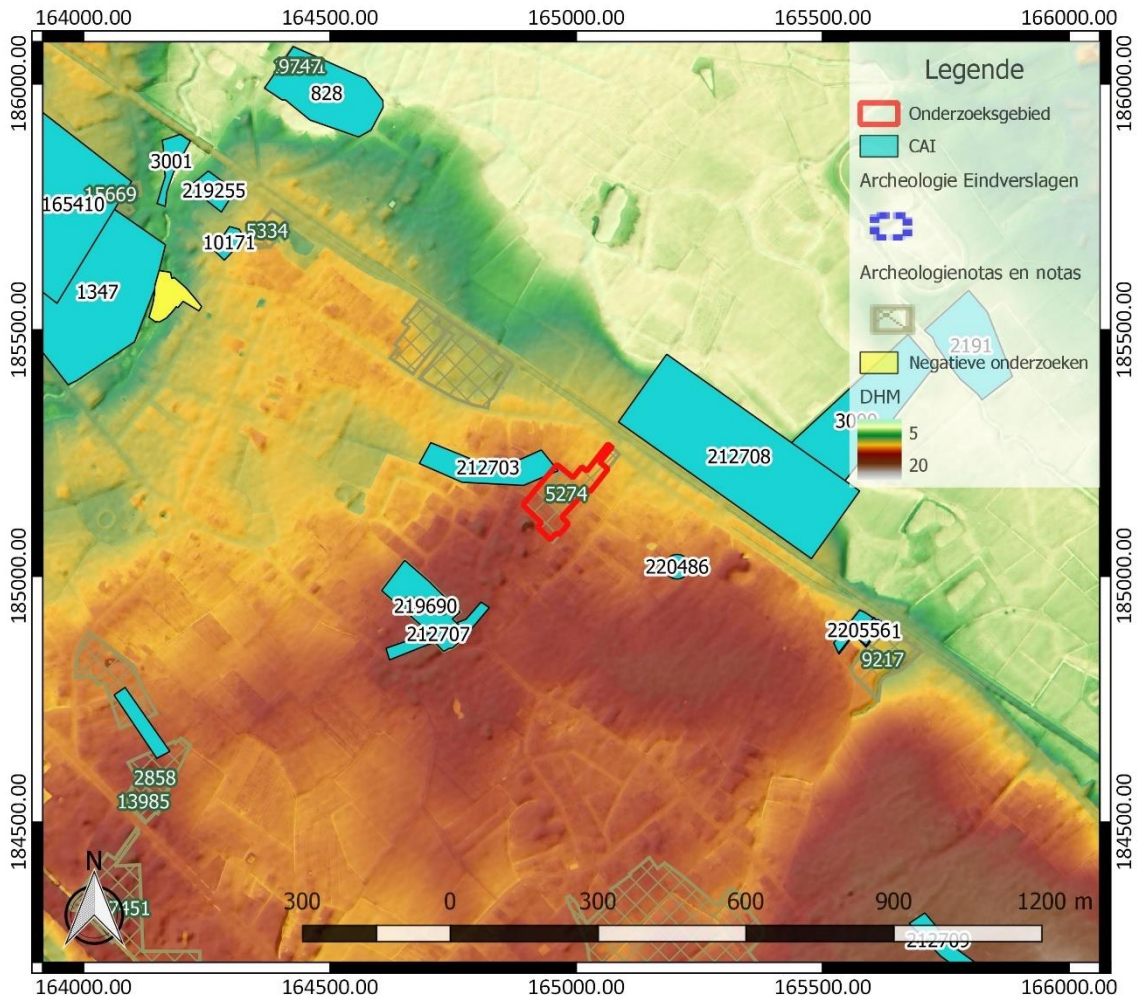
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 21). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Het onderzoeksgebied ligt vlak langs de gevechtlijn van de “aanval van over de vaart” op 11 en 12 september 1914, tijdens de Eerste Wereldoorlog (CAI ID 212703).¹² Op CAI ID 212707 lagen Belgische gevechtsposties. Op locatie CAI ID 212708 lag tijdens de aanval een bivak van het Belgische leger.¹³

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Belgische gevechtlijn [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/212703> (geraadpleegd op 28 april 2023).

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Belgische gevechtsposties [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/212707> (geraadpleegd op 28 april 2023).

In de omgeving treffen we nog meerdere vondsten aan die verwijzen naar de aanval van over de vaart op 11 en 12 september 1914. Historisch onderzoek wees uit dat de Belgische gevechtsofstelling van 11 september 1914 zich ter hoogte van CAI ID 212709 bevond.¹⁴

Figuur 21: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied, ter hoogte van CAI ID 219690, werden bij archeologisch vooronderzoek twee musketkogels en een munt uit de 18de eeuw gevonden. Verder zijn ook munten uit de 19de en de 20ste eeuw aangetroffen. Sporen die aan het licht kwamen, omvatten segmenten van loopgraven uit de Eerste Wereldoorlog. In verband daarmee werden nog verschillende metaalvondsten gedaan. Oudere sporen die gevonden zijn, dateren uit het laatneolithicum en de ijzertijd. Het gaat om (paal)kuilen, greppels en crematiegraven.¹⁵

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Belgische gevechtsofstelling [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/212709> (geraadpleegd op 28 april 2023).

¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Bredepleinstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/219690> (geraadpleegd op 28 april 2023).

Naar het oosten toe vinden we de Sint-Annakapel (CAI ID 220486), die gekend is van een 18de-eeuwse kaart.¹⁶ Ter hoogte van CAI ID 220556 vond archeologisch vooronderzoek plaats. Daarbij zijn (paal)kuilen, greppels en ploegsporen gevonden. De sporencluster in het oosten van het terrein wordt geassocieerd met een nederzetting uit de ijzertijd of de Romeinse tijd.¹⁷ De opgraving die daarop volgde bracht inderdaad resten van een Romeins erf aan het licht, met onder meer de vondst van een plattegrond van een (bij)gebouwtje.¹⁸

In de omgeving van het onderzoeksgebied, maar wel in lagergelegen gebied, is aan de hand van cartografie een site met walgracht uit de late middeleeuwen gelokaliseerd (CAI ID 3000). Het gaat om het Hof te Meerbeek. Het was oorspronkelijk een feodaal, omweld hooghof-neerhofcomplex.¹⁹ Vlak naast deze locatie ligt de Schoenenberghoeve (CAI ID 2191). Bij kaartstudie is vastgesteld dat hier een motte uit de late middeleeuwen te vinden was. In de 16de eeuw was het een site met walgracht. De ligging van het kasteel midden in de drassige weiden van de Leibeekvallei, de klassieke opbouw van het complex en de aanwezigheid van defensieve elementen (een hooggeplaatste toegangspoort, geflankeerd door torens voorzien van kantelen) doen vermoeden dat het goed ouder is dan de 16de eeuw.²⁰

Op de locatie van CAI ID 10171 is op historische kaarten een kerk uit de volle middeleeuwen te zien. Oorspronkelijk was er een kapel, die in 1557 vervangen werd door een laatgotische kerk. De kerk werd volledig verwoest tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het huidige gebouw is een neogotische constructie van circa 1920. Op deze locatie bevond zich ook een kerkhof uit de volle middeleeuwen, dat in 1920 bij de heropbouw werd geruimd.²¹ CAI ID 219255 is de aanduiding van een site met walgracht, die gekend is van een 18de-eeuwse kaart.²² Ter hoogte van CAI ID 3001 was een 18de-eeuwse watermolen gesitueerd.²³ Kaartstudie toonde verder ook aan dat de locatie van CAI ID 165410 een tijdelijk militair kampement was in de 18de eeuw.²⁴ Het overlapt voor een deel met de locatie van het voormalige Kasteel van Oudenhoven (CAI ID 1347). Het zou gaan om een site met walgracht uit de late middeleeuwen.²⁵

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in

¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Sint-Annakapel [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220486> (geraadpleegd op 28 april 2023).

¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Wespelaarsebaan - Gennickstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220556> (geraadpleegd op 28 april 2023).

¹⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Wespelaarsebaan - Genninckstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980701> (geraadpleegd op 28 april 2023).

¹⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Hof te Meerbeek [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/3000> (geraadpleegd op 28 april 2023).

²⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Schoenenberghoeve [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/2191> (geraadpleegd op 28 april 2023).

²¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Sint-Antonius-Abtkerk [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/10171> (geraadpleegd op 28 april 2023).

²² Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Site met Walgracht [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/219255> (geraadpleegd op 28 april 2023).

²³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3001, Watermolen van Servaes

²⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kampement van Maarschalk Maurice de Saxe [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165410> (geraadpleegd op 28 april 2023).

²⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kasteel van Oudenhoven [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/1347> (geraadpleegd op 28 april 2023).

de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Landschappelijk is het terrein gelegen op een gunstige locatie, op een hoger gelegen terrein aan de rand van de vallei van de Leibeek. Dit, samen met de vele gekende archeologische waarden in de omgeving, geven aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis daarvan is er een verwachting naar het voorkomen van resten uit de steentijd, de metaaltijden, de Romeinse tijd, de middeleeuwen, de nieuwe tijd en de Wereldoorlogen. De aard van de resten is erg divers en omvat onder meer sporen van bewoning, begraving, artisanale activiteiten, religie en militaire activiteiten.

Historische kaarten en luchtfoto's geven aan dat het terrein reeds sinds de 18de eeuw in gebruik was als akkerland. We verwachten bijgevolg een goed bewaard bodemarchief, ook omwille van de mogelijke aanwezigheid van een dikke antropogene humus A horizont. Dit wijst er mogelijk op dat de gronden reeds lang in gebruik zijn als akkerland. Dit geeft aan dat er geen grootschalige verstoringen te verwachten zijn binnen het onderzoeksgebied aan de hand van de gebruiksevolutie van het terrein tijdens de nieuwe en nieuwste tijd.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen en de aanleg van wegenis en omgevingsaanleg. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte nog niet vast. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein en de vele gekende archeologische waarden in de omgeving. Er is een verwachting naar resten van de steentijd tot de nieuwste tijd. Er is ook een concrete verwachting naar mogelijke resten gerelateerd aan een gevechtlijn uit de Eerste Wereldoorlog. Op basis van de gebruiksevolutie van het onderzoeksgebied zoals we dat konden reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's is een goed bewaard bodemarchief te verwachten. De geplande werken op het terrein betekenen een bedreiging van het aanwezige bodemarchief. Daaruit volgt dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is mogelijk en nuttig binnen het onderzoeksgebied, als het gecombineerd wordt uitgevoerd met metaaldetectie. Het is namelijk zo dat het onderzoeksgebied vlakbij een gevechtlijn uit de Eerste Wereldoorlog gesitueerd wordt. Vondstmateriaal dat hieraan gerelateerd is, is vaak uitgevoerd in metaal en is te verwachten in de omgeving van de gevechtlijn.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de inrichting van een verkaveling met bijhorende omgevingsaanleg diende een archeologienota opgemaakt te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het terrein een gunstige landschappelijke ligging kent. In de omgeving zijn ook reeds tal van relevante archeologische waarden gekend. Het geeft aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent voor resten van de steentijd tot de nieuwste tijd. Er zijn ook concrete verwachtingen naar het voorkomen van resten gerelateerd aan een gevechtlinie uit de Eerste Wereldoorlog die vlakbij het onderzoeksgebied gesitueerd wordt. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein zoals we die konden reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's is een goed bewaard bodemarchief te verwachten. Dit bodemarchief wordt nu bedreigd door de geplande werken op het terrein. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein en de bedreiging die uitgaat van de geplande werken is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Baeyens L, 1962: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Haacht 74W*, Brussel.

Bakx, R./W. Yperman/N. Van Liefferinge/M. Smeets, 2014: Het archeologisch vooronderzoek aan het Schippersbos te Boortmeerbeek, (*Archeo-rapport 200*), Kessel-Lo.

Bastiaens, J./J.M. Van Moernick, 1994: Bodemsporen van beddenbouw in het zuidelijk deel van het pluggenlandbouwareaal: getuigen van 17de-eeuwse landbouwintensivering in de Belgische provincies Antwerpen en Limburg en de Nederlandse provincie Noord-Brabant, *Historisch Geografisch Tijdschrift* 12.3, 81-90.

Bogemans, F./M. Van Molle, 2007: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 24 Aarschot*, Brussel.

Bruggeman, J./R. Ferket, 2017: *Archeologienota Boortmeerbeek – Wespelaarsebaan-Kwijtveldstraat*, Temse (Rapporten All-Archeo bvba 544).

Vandeputte O., 2007: *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids voor alle steden en dorpen in Vlaanderen*, Tielt.

Van Doesburg, J./M. De Boer/J.H.C. Deeben, 2007: Essen in zicht. Essen en plaggendecken in Nederland. Onderzoek en beleid, (*Nederlandse archeologische rapporten 34*), Amersfoort.

4.2 Websites

Cartesius (2023)

<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2023)

<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2023)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2023)

<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2023)

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2023)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

